

VLIZINE

jrg. 8, nr. 4 (april 2007)

Hét e-zine met praktische informatie over onderzoek en beleid door en voor Vlaamse mariene wetenschappers.

Deze gratis on line uitgave van het Vlaams Instituut voor de Zee vzw verschijnt maandelijks en wordt verspreid onder alle geïnteresseerden.

V.U.: Jan Mees

Redactie: Jan Seys

Reacties naar jan.seys@vliz.be

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) wil via dit e-zine maandelijks informeren over de eigen activiteiten en die van onderzoeks- en beleidsgroepen in Vlaanderen actief in de mariene en kustgebonden wetenschappen. Alle nuttige informatie van uw kant (zoals vacatures, nieuwe projecten, vraag voor samenwerking, interessante symposia, etc.) wordt graag ingewacht om in het eerstvolgende VLIZINE te worden opgenomen. Dit bericht bereikt u via de VLIZINE rondzendlijst. Om u uit te schrijven, stuur een e-mail naar info@vliz.be met in de subjectline: 'unsubscribe VLIZINE'. Inschrijven op dezelfde manier met vermelding: 'subscribe VLIZINE'. Archieven van dit e-zine zijn raadpleegbaar via deze [link](#).

INHOUD

1. Kalender

- [1.1. Drie weken lang langs Vlaamse kusten: 'Week van de zee 2007'](#)
- [1.2. Vlaanderendag - mét de resultaten van een speciale wetenschappelijke expeditie!](#)
- [1.3. Lessenreeks Integraal waterbeheer voor professionals \(UA\)](#)
- [1.4. 2007 ICES Annual Science Conference](#)
- [1.5. Maritiem Symposium 'SOS: Save or not Save'](#)
- [1.6. Studie 'ecologisch marien beheer' aan de VUB-UA](#)

2. Publicaties

- [2.1. Rapport MOVE - Monitoring Verruiming Westerschelde is klaar](#)
- [2.2. De Europese onderzoeksvloot doorgelicht](#)

3. Vacatures, beurzen en fondsen

- [3.1. Nieuwe call voor de UNESCO-L'Oreal beurzen 'For Women in Science'](#)
- [3.2. Deadline BeNCoRE reisbeurzen verlengd tot eind april 2007](#)
- [3.3. Beurzen voor enthousiaste jonge mariene wetenschappers](#)
- [3.4. Gezocht: fysisch voor onderzoek naar de impact van mijnen op schepen](#)

4. Belgisch marien onderzoek in de kijker

- [4.1. Belgisch onderzoek extra in de kijker via het Open Marien Archief](#)
- [4.2. Strandsuppleties en hun effecten voor de flora en fauna van Vlaamse stranden](#)
- [4.3. Historisch Belgisch onderzoek: op expeditie met de Gerlache naar Antarctica](#)

5. Varia

- [5.1. Lenteprikkel prikkelt 800 vrijwilligers voor grootse strandopruiming van Vlaamse stranden](#)
- [5.2. Zenne ademt weer: 2de afvalwaterzuivering van Brussel functioneel](#)
- [5.3. Bruggeling als één van de eerste zeevaarders rond de wereld](#)
- [5.4. Zeezoogdierennieuws: verminkte bruinvissen spoelen aan in Nederland](#)
- [5.5. Doctoraatsverdedigingen](#)

6. Vraagbaak

1.1. DRIE WEKEN LANG LANGS VLAAMSE KUSTEN: 'WEEK VAN DE ZEE 2007'

Jaarlijks kijken natuurliefhebbers, gezinnen en klassen uit naar 'De Week van de Zee'. De provincie West-Vlaanderen, de tien kustgemeenten en andere overheden, talrijke natuurorganisaties en bezoekerscentra slaan hierbij de handen in

elkaar om meer aandacht te vragen voor natuur en milieu aan onze kust. Oorspronkelijk opgestart in 1997 – als een evenement van één week – zijn de vele activiteiten van de elfde editie intussen gespreid tussen 27 april en 13 mei 2007. Op weekdays nemen basis- en secundaire scholen deel aan de vele workshops, educatieve spelen en veldexcursies – met of zonder gids. Tijdens de weekends worden gezinnen, natuurliefhebbers en sportfanaten aangetrokken. In elke gemeente wordt op het strand een zeedorp (i.e. tent) opgericht waar je met je neus op de natuur vanuit de branding en het strand wordt gedrukt. Er zijn boottochten en watersportactiviteiten en je kan meerijden met de oude tramstellen van de week-van-de-zee-tram.

Het thema van de editie 2007 is 'De zee smaakt naar meer'. In het deelprogramma 'Watertanden aan de kust' bieden 76 restaurants – verspreid over de hele kust – een 'Menu Week van de zee' aan. Geen gewoon menu, maar één met vis en schaaldieren waarop in de Noordzee op een verantwoorde manier wordt gevisd. De vaak gegeten soorten verkeren immers in hoge nood door overbevissing, vervuiling, habitatvernietiging en/of klimaatsverandering. Door bewust te kiezen voor meer duurzame visproducten, kan je zelf bijdragen aan een duurzame toekomst voor vis en visserij. Op vrijdag 4 mei wordt in scholen 'goede visdag' gehouden en staat duurzame vis op het menu. Want slimmeriken eten vis! Duurzame vis!

Meer info op www.weekvandezee.be. Programmabrochures en folders kunnen aangevraagd worden op het gratis nummer 0800-20.021.

1.2. VLAANDERENDAG – MÉT DE RESULTATEN VAN EEN SPECIALE WETENSCHAPPELIJKE EXPEDITIE!

Op zondag 22 april is het Vlaanderendag! Dan stellen meerdere Vlaamse instituten en administraties hun deuren open. Zo ook in Oostende, waar je een kijkje kan komen nemen op de Post Foxtrot. Daar stelt de reder van de Vlaamse overheid (DAB Vloot) het onderzoeksschip 'Zeeleeuw' en het hydrografische schip 'Ter Streep' open voor het grote publiek. Een eindje verder, op het Maritiem Plein boven de kantine van de vismijn, is het Marien Reddings- en Coördinatiecentrum MRCC van de Afdeling Scheepvaartbegeleiding te bezoeken. Het centrum is te vergelijken met de 100-centrale, maar dan voor de zee. Bij mooi weer zullen helikopterbeloodsingen gedemonstreerd worden. Ook de gerenoveerde 'Villa Maritza' – nu huis voor toerisme – is te bezichtigen op de Oostendse zeedijk. Het programma van Vlaanderendag is te vinden op <http://docs.vlaanderen.be/vlaanderendag/index.htm>.

Het onderzoeksschip 'Zeeleeuw' zal op dat moment net terug zijn van een speciale expeditie! Een Limburgse klas met 21 vijfdejaarsleerlingen van het Pius-X College uit Tessenderlo mag – als winnaar van de prestigieuze wedstrijd 'Expeditie Zeeleeuw' (www.expeditiezeeleeuw.be) – een week lang écht wetenschappelijk onderzoek verrichten op de Noordzee. Begeleid door een expertenteam van het Vlaams Instituut voor de Zee en van DAB Vloot gaan ze een waardevol gebied tussen Oostende en de IJzermonding exploreren. Als toemaatje zal worden getracht een vlag te planten op een zandbank midden in zee: een plaats die slechts zéér uitzonderlijk droog komt te liggen. Zal het hen lukken? Meer tekst en uitleg wordt op de Vlaanderendag gegeven door de onderzoekers in spe zelf!

1.3. LESSENREEKS INTEGRAAL WATERBEHEER VOOR PROFESSIONELEN (UA)

Een integrale benadering van de waterproblematiek is actueel en staat centraal in de opleiding 'Integraal Waterbeheer' van het Instituut voor Milieukunde van de Universiteit Antwerpen – georganiseerd door prof. Patrick Meire. Ambtenaren en anderen, die beroepsmatig geïnteresseerd zijn in de toepassing van integraal waterbeheer in Vlaanderen, kunnen zich nog tot 11 mei inschrijven voor een vierdaagse lessenreeks (22/5, 29/5, 5/6 en 12/6). Meer informatie op www.ua.ac.be/iwb of 03/820 21 14.

1.4. 2007 ICES ANNUAL SCIENCE CONFERENCE

In 2007 zijn de Finnish Institute of Marine Research en de Finnish Game and Fisheries Research Institute gastheer voor de ICES Annual Science Conference. Plaats van het gebeuren is Helsinki. Tussen 17 en 21 september 2007 behandelen wetenschappers van over de hele wereld 18 thema's, waaronder benthos, zooplankton, 'ecosystem approach' en 'ecosystem respons', pelagische vissen, mariene biodiversiteit vanuit een visserijperspectief, 'ghost fishing', gevaarlijke stoffen, stock bepaling,... Alle informatie is terug te vinden op www.ices.dk/iceswork/asc/2007. Wil je er je eigen onderzoek presenteren, dan verwacht men je abstract vóór 27 april 2007.

1.5. MARITIEM SYMPOSIUM 'SOS: SAVE OR NOT SAVE'

In de nadagen van de ramp met de Maltese olietanker Erika voor de kust van Bretagne in december 1999, werd de zogenaamde 'Monitoringrichtlijn 2002/59/EG' goedgekeurd. In deze richtlijn wordt aandacht besteed aan de uitbouw van een Europees netwerk om informatie over schepen uit te wisselen tussen maritieme autoriteiten, havens en havengebruikers. Binnen de richtlijn worden door de overheid ook een aantal havens aangeduid als 'vluchthaven'. Zij zijn

verplicht om schepen in nood te ontvangen. Op het 11de Maritieme Symposium 'SOS: Save or not save' zal dieper worden ingegaan op deze laatste problematiek, zowel vanuit een bedrijfsmatig als uit een Europees perspectief. Er worden thema's aangeraakt zoals de toegankelijkheid van deze havens, de concrete aanpak bij calamiteiten en de mogelijke vergoeding voor de vluchthavens. Plaats van afspraak: Het Pand in Gent op 18 april aanstaande. Alle informatie over het symposium, incl. folder en inschrijvingsformulier, vind je op de website www.law.ugent.be/gandaius/gpv/marsympo.html.

1.6. STUDIE 'ECOLOGISCH MARIEN BEHEER' AAN DE VUB-UA

Het tweejarige Engelstalige Masterprogramma in Ecological Marine Management (EcoMaMa) is een interuniversitaire opleiding aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en de Universiteit Antwerpen (UA). Ze kent haar oorsprong in 1997. De organisatoren konden teren op hun jarenlange ervaring in marien onderzoek en hun kennis van de noden in marien management in ontwikkelingslanden.

Het centrale doel van deze masteropleiding is om studenten met een basisopleiding in de wetenschappen (Bachelors in de Biologie, Geografie, Chemie, Geologie, Bio-ingenieur etc.) een grondige theoretische en praktijkgerichte kennis mee te geven. Het bereidt hen ook voor op een actieve functie in het wetenschappelijk onderzoek en/of het beheer van mariene ecosystemen. De opleiding gaat prat op haar multidisciplinaire aanpak en integreert fysische, chemische, geologische, ecologische fundamenteel wetenschappelijke kennis met maatschappelijke aspecten zoals natuurbehoud, milieuvervuiling en duurzame ontwikkeling van mariene ecosystemen. Het programma is internationaal georiënteerd en richt zich in het bijzonder op ontwikkelingsgebieden en de problematiek van duurzame ontwikkeling.

Op zaterdag 21 april 2007 kunnen geïnteresseerden zich laten informeren op de Master-infodag. Deze gaat door van 10.00 tot 16.00 uur aan de VUB - campus Etterbeek. Meer info vind je op de website www.ecomama.be of bij de coördinator Griet Neukermans (ecomama@vub.ac.be of 02/629 34 02).

1.7. ZOMERCURSUSSEN DOOR 'MARINE GENOMICS EUROPE'

Wie zich als PhD student, postdoc of senior wetenschapper verder wil verdiepen in genetische technieken, krijgt hiervoor de kans deze zomer! Tijdens zomercursussen van twee weken worden theorie- en praktijklessen gegeven in de volgende interdisciplinaire onderwerpen: 'Marine evolutionary and ecological genomics' (25/6-6/7 in Roscoff, Frankrijk); 'Comparative functional analysis of gene regulatory networks in marine species' (2-13/7 - Napels, Italië) en 'Analyzing biodiversity and life history strategies' (9-20/7 - Kristineberg, Zweden).

Het 'Marine Genomics Europe' (MGE) organiseert en coördineert de opleidingen. Dit 'netwerk of excellence' groepeerd 450 onderzoekers uit 44 instituten, afkomstig uit 16 landen van binnen en buiten Europa. Het project wil instaan voor het ontwikkelen en promoten van genetische technieken in de mariene biologie en in de studie naar het functioneren van mariene ecosystemen. Meer info op hun website: www.marine-genomics-europe.org/index2.php?rub=b&pid=48. Je kan je aanvraag voor deelname nog indienen tot 30 april.

2.1. RAPPORT MOVE – MONITORING VERRUIMING WESTERSCHELDE IS KLAAR

Donderdag 22 maart 2007 zijn de resultaten van het monitoringproject MOnitoring VErruiming Westerschelde (MOVE) gepresenteerd. Het rapport evalueert hoe het met de Westerschelde gesteld is sinds de verruiming van de vaargeul in 1995. Blijkt dat de primaire productie in de waterkolom is verminderd door een verhoogde troebelheid van het water. Op de platen en slikken is de productie van kleine bodemalgen dan weer verhoogd. Na de verruiming is de hoeveelheid water dat vanuit de Noordzee de Westerschelde instroomt toegenomen. Dit geeft een verhoogde erosie van de plaatranden tot gevolg. Bovendien loopt het meergeulensysteem van de Schelde gevaar. De Schelde is immers geëvolueerd van een zand-importerend naar een zand-exporterend systeem. Wel is duidelijk dat al deze veranderingen niet enkel en alleen toe te schrijven zijn aan de verruiming van de vaargeul. Meer grensoverschrijdend onderzoek blijkt dus nodig! Het volledige rapport is te downloaden op www.vliz.be/vmdcdata/imis2/ref.php?refid=109043.

2.2. DE EUROPESE ONDERZOEKSVLOOT DOORGELICHT

Meer dan een eeuw lang waren onderzoeksschepen voor mariene wetenschappers het enige platform van waarop zeeën en oceanen konden worden bestudeerd. Nu wordt meer en meer gewerkt met satellieten, meetboeien en andere 'remote' apparatuur. Maar onderzoeksschepen – en de ermee geassocieerde uitrusting – zullen altijd nodig blijven om de grote hoeveelheid data aan te leveren. Ook zullen schepen onontbeerlijk blijven bij de studie van de zeebodem of het bedienen van zeebodemobservatieposten, die in de toekomst een belangrijke rol zullen gaan spelen binnen marien onderzoek.

Een werkgroep van de Marine Board van de European Science Foundation (MB/ESF) voerde een inventarisatie uit van

de huidige Europese vloot en de aanwezige apparatuur. Ook werden aanbevelingen geformuleerd over de te volgen strategieën om de vloot op Europese schaal in de toekomst efficiënter te gebruiken en te beheren. Met zijn 46 schepen, waarvan er 11 een wereldreis aankunnen en 15 oceaanaardig zijn, is er binnen Europa zeker geen sprake van overcapaciteit. De kleine, regionaal inzetbare schepen hebben echter te kampen met veroudering en onzekere financiering. In de komende 10 jaar zullen 60% van deze regionale schepen uit de vaart genomen zijn, als er geen vernieuwing komt. Wel is gebleken dat alle schepen van de Europese onderzoeksvloot zeer up-to-date uitgerust zijn met goede onderzoeksapparatuur en excellente data leveren. Het rapport wordt op 26 april voorgesteld in Brussel ter gelegenheid van een meeting over mariene infrastructuur. Dan wordt het rapport ook beschikbaar gemaakt via de website van de Marine Board: www.esf.org/marineboard.

3.1. NIEUWE CALL VOOR DE UNESCO-L'OREAL BEURZEN 'FOR WOMEN IN SCIENCE'

Jaarlijks reikt L'ORÉAL-UNESCO 15 studiebeurzen uit aan veelbelovende jonge onderzoeksters op het gebied van de life sciences (biologie, biochemie, biotechnologie, fysiologie, landbouw, medische en farmaceutische wetenschappen). Post-docs en doctorandi van maximaal maximaal 35 jaar oud kunnen er aanspraak op maken. Per werelddeel worden drie projectvoorstellen beloond met een 'fellowship'. De studiebeurs van USD 40.000 is goed voor het ondersteunen van twee jaar onderzoek.

In september 2007 kan België vier genomineerden doorgeven aan UNESCO voor verdere selectie. In Vlaanderen wordt de coördinatie gedaan door UNESCO-Vlaanderen. Meer informatie bij Jan De Bisschop (02/553 59 00 of jan.debisschop@iv.vlaanderen.be) of op http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=14633&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

3.2. DEADLINE BENCORE REISBEURZEN VERLENGD TOT EIND APRIL 2007

Ben je een jonge professional die werkzaam is in het geïntegreerd kustzonebeheer of kustonderzoek? Wil je een evenement, een stage of opleiding rond Integrated Coastal Zone Management (of ICZM) bijwonen binnen Europa? Dan kun je voor je reis-, accommodatie- en registratiekosten gebruik maken van de reisbeurzen die voorzien worden door het BeNCoRE netwerk (Belgian Network for Coastal Research). Solliciteren voor een korte- of lange termijn beurs kan nog tot eind april 2007. Voorwaarde is wel dat het instituut waar je werkt deel uitmaakt van het BeNCoRE netwerk. Meer info op: www.bencore.be/index.php?contentid=31&mid=19

3.3. BEURZEN VOOR ENTHOUSIASTE JONGE MARIENE WETENSCHAPPERS

Elk jaar financiert het European Marine Research Stations Network (MARS) twee reisbeurzen (2000 EUR) voor veelbelovende jonge mariene wetenschappers die onderzoek willen doen in één van de instituten van het netwerk. Het onderzoek moet verband houden met klimaatsverandering, mariene genomen, moleculaire biologie, mariene modelorganismen, natuurlijke producten, mariene biodiversiteit of duurzame ecosystemen en menselijke impact. De deadline voor het indienen van een dossier is 15 mei 2007. Meer info op www.marsnetwork.org/travelaward.php.

3.4. GEZOCHT: FYSICUS VOOR ONDERZOEK NAAR DE IMPACT VAN MIJNEN OP SCHEPEN

Voor hun onderzoekscentrum NURC in La Spezia (NW Italië) zoekt de NATO een doctor in de fysica, toegepaste wiskunde of ingenieurswetenschappen. De instelling doet algemeen onderzoek naar maritieme innovatie ter ondersteuning van NATO operaties en zoekt momenteel een hoofdwetenschapper voor onderzoek naar het counteren van mijnen en terroristische aanvallen op schepen en andere installaties in havens. Sollicitaties moeten hen ten laatste tegen 20 april bereiken. Snel zijn is dus de boodschap! Meer informatie over de voorwaarden van kandidaten en de details van de job, vind je op www.nurc.nato.int/employment/vacancies.htm.

4.1. BELGISCH ONDERZOEK EXTRA IN DE KIJKER VIA HET OPEN MARIEN ARCHIEF

In de VLIZ bibliotheek worden nu 87.000 titels aangeboden, waarvan er 12.500 titels door Belgische auteurs bijgeschreven werden. De collectie bevat al een 1000-tal Belgische mariene bachelor-, master- en doctoraatthesissen. In het laatste jaar werden 505 publicaties van de hand van Belgische auteurs met publicatiejaar 2006 aan de VLIZ-collectie toegevoegd. Dit bewijst dat het marien- en kustgebonden onderzoek in onze contreien springlevend is!

Ook het digitale Open Marien Archief (OMA) groeide, in het kleine jaar dat het bestaat, verder uit. Dit open archief laat internetgebruikers toe om 2220 artikels van Vlaamse mariene wetenschappers volstrekt legaal en vrij te lezen en te downloaden. Het gaat daarbij zowel om peer-reviewed artikels, pre-print versies, artikels uit lokale tijdschriften,

persknipsels, wetenschappelijke posters, rapporten, congresverslagen, thesissen, foto's, video's, enz. Deze worden vlot geconsulteerd door de gebruikers van de Zeebibliotheek via de OMA website (www.vliz.be/NL/Zeebibliotheek/Bib_OMA). Er werden in 2006 maar liefst 12.487 downloads geregistreerd op ongeveer 50% van de OMA documenten. 790 referenties werden minder dan 10 keer gedownload, 20 documenten werden meer dan 100 keer van onze servers gehaald. Van verspreiding gesproken!

Absolute topper met 331 downloads is het 'Beoordelingskader Schelde-estuarium' van AWZ-Maritieme Toegang, Ecolas, Haecon en HKV Lijn in Water (www.vliz.be/imisdocs/publications/76208.pdf). Dit rapport uit 2005 stelt een batterij van beleidsindicatoren voor, die een beoordeling mogelijk moeten maken van het gevolgde beheer in de Schelde. Het behandelt hoe de selectie van de set in zijn werk ging, en geeft de eerste cijfers voor elk van hen. Niettegenstaande deze indicatoren uiteindelijk niet weerhouden werden door de opdrachtgever LTV-O&M, blijkt het rapport toch een populair document voor de gebruikers van de VLIZ digitale bibliotheek.

4.2. STRANDSUPPLETIES EN HUN EFFECTEN VOOR DE FLORA EN FAUNA VAN VLAAMSE STRANDEN

De Vlaamse overheid (Afdeling Kust van MD&K) is verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van de zeewering. Ze garandeert de veiligheid van de kust, zijn bewoners en het achterland tegen overstromingen en stormen. In het verleden werden dijken en strandhoofden aangelegd tussen de weinige, resterende duinen. Recent kiest men voor de zogenaamde 'zachte zeewering'. Door stranden te verbreden en te verhogen wil men de extra bescherming bieden. Het opspuiten of aanvoeren van grote hoeveelheden zand, afkomstig van een andere locatie, is ingrijpend. Een consortium van experts aan Vlaamse onderzoeksinstituten onderzocht welke de effecten zijn van de strandsuppleties op de flora en fauna van zandstranden. Ze destilleerden tevens enkele aanbevelingen voor het uitvoeren van deze infrastructuurwerken met een zo laag mogelijke ecologische impact: (1) Het toegevoegde zand moet zoveel mogelijk de structuur en de grootte van de oorspronkelijke sedimenten hebben; (2) Het samenvakken van het sediment, door omploegen met zwaar materiaal, moet zoveel mogelijk vermeden worden; (3) Men kiest bij voorkeur een periode waarin vogels en andere mobiele dieren geen of minder gebruik maken van het strand; (4) Men kiest beter voor meerdere, kleinere suppletieprojecten dan voor één groot project; en (5) De aanvoerteknik moet aangepast zijn aan de locatie. Het overzichtsartikel van Jeroen Speybroeck en mede-auteurs is te downloaden via www.vliz.be/vmdcdata/oma/ref.php?refid=100573.

4.3. HISTORISCH BELGISCH ONDERZOEK: OP EXPEDITIE MET DE GERLACHE NAAR ANTARCTICA

Dat we zo'n vijftig jaar geleden tot het kliekje van twaalf landen behoorden met een basis op Antarctica heeft alles te maken met één van de eerste expeditie die dit ijscontinent aandeden: de Belgica-expeditie van 1897-1899. Nu we in het Internationaal Pooljaar opnieuw de ambitie hebben om een permanente Belgische aanwezigheid op de Zuidpool te creëren, past het wellicht om even terug te kijken op het wetenschappelijk pionierswerk van Commandant de Gerlache en zijn illustere kompanen.

Het zeer toegankelijke boek dat Adrien de Gerlache direct na zijn reis schreef, geeft ons een direct en levendig beeld van dit uniek onderzoeksavontuur. De tekst beschrijft wat ontbreekt in de wetenschappelijke rapportenreeks (www.vliz.be/docs/libac/ac210.pdf) van de expeditie: de moeilijke voorbereidingen, het gehakketak om het nodige onderzoeksmateriaal bijeen te krijgen, de verschillende cultuurschokken onderweg langs Zuid-Amerika, de keiharde verslagen van de uitroeiing van de Ona Vuurlandindianen, het overweldigende van het onmetelijke ijs en andere nieuwe ervaringen. Maar ook de dagelijkse ruzies en beslommingen, de eenzaamheid en wanhoop, het doorzettingsvermogen tijdens de overwintering en de opluchting erna. Dit alles is doorweven met honderden kleine dagelijkse details: matrozen die plechtig een patent voor een nieuw soort vislijn komen aanvragen bij de commandant (op 1 april), de compositie en premièrevoorstelling van een pinguinlied, een fotosessie van de rustpauze om 16 uur stipt tijdens het dagenlang loswerken van de Belgica uit het pakij, het menu van kerstavond 1898 (preisoep, kalfsrollade met aardappelen, vogelpaté, plumpudding met rum, een fles Château-Semeilhan, koffie en champagne).

Hoewel de huidige omstandigheden op wetenschappelijke poolreizen nog altijd zeer veeleisend zijn, krijg je bij dit verhaal toch het gevoel dat onze overgroot-wetenschappers van een veel taaier kaliber waren... Wat er ook van zij: wie in het International Polar Year 2007-2008 wil weten waar al die Belgische plaatsnamen op de Zuidpoolkaart vandaan komen, heeft met deze titel de beste inleiding tot ons eigen tricolore Antarctica-verhaal. Het boek 'Voyage de la Belgica: quinze mois dans l'Antarctique' van Adrien de Gerlache de Gomery (uit 1902) kan geraadpleegd worden in de VLIZ bibliotheek: www.vliz.be/vmdcdata/lmis2/ref.php?refid=31996. Meer info ook op de websites van het Belgica-genootschap (www.belgica-genootschap.be) en het International Polar Year 2007-2008 (www.ipy.org).

5.1. LENTEPRIKKEL PRIKKELT 800 VRIJWILLIGERS VOOR GROOTSE STRANDOPRUIMACTIE VAN VLAAMSE STRANDEN

Voor de vierde maal organiseerden tien kustgemeentes onder impuls van het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer op 31 maart 2007 de Lenteprikkel. Onder een stralende blauwe hemel en een flinke noordenwind verzamelden 776 vrijwilligers zich om 10 km strand handmatig te reinigen (i.t.t. reiniging met de strandreiniger). Natuurlijke aanspoelsels blijven op deze manier liggen en vormen zo een rijke tafel voor vogels en insecten. Ze komen ook de duinvorming en kustverdediging ten goede. Naast het strand reinigen konden deelnemers en voorbijgangers ook deelnemen aan uitgebreide randactiviteiten. Verschillende gemeenten verzorgden animatie en educatieve spelen, toonden een strandveegmachine in actie, organiseerden als nevenactiviteit een hondenwandeling, een roefeldag, een fietsparcours of een schorre-opruimactie. En natuurlijk werden een droogje en een natje niet vergeten! Er werd 250 kg afval per kilometer verzameld. Het bestond uit hout, touw en textiel, plastic, papier en karton, metaal en blikjes, restafval en een weinig glas en rubber. Dit jaar werd een zeer grote hoeveelheid hout teruggevonden (31% van het totale verzamelde gewicht); waarschijnlijk te wijten aan het stormachtige weer en het springtij in de twee weken voor de lenteprikkel. Bijna een kwart van het afval was afkomstig uit de visserij (touwen, netten, een visbak en handschoenen). Wil je meer weten en zien wat in elke gemeente apart gebeurde en wat er daar specifiek verzameld werd? Neem dan een kijkje op www.lenteprikkel.be.

5.2. ZENNE ADEMT WEER: 2DE AFVALWATERZUIVERING VAN BRUSSEL FUNCTIONEEL

Sinds begin maart 2007 is het gloednieuwe waterzuiveringsstation Brussel-Noord opgestart. Het zorgt ervoor dat een groot deel van het afvalwater van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gezuiverd wordt alvorens het in de Zenne belandt. Een mijlpaal voor de open riool die de rivier geworden was! In de achttiende eeuw was de stank niet meer te harden en heeft men de rivier in de stad overkoepeld. Enkel in Anderlecht en richting Vilvoorde was ze nog bovengronds te zien. Het bruine sopje van meer dan een miljoen Brusselaars liep zo rechtstreeks de Schelde binnen.

De zuiveringsinstallatie is het rechtstreekse – weliswaar late – gevolg van een Europese richtlijn uit 1991 die de lidstaten ertoe verplicht om al het stedelijk afvalwater te zuiveren. Een eerste installatie Brussel-Zuid werd geopend in 2000, maar die behandelt het afvalwater van slechts 360.000 mensen. Het nieuwe zuiveringsstation heeft een capaciteit van 1,1 miljoen inwoners en kan gemiddeld 325.000 m³ per dag aan. Op piekmomenten, zoals bij zware regenbuien, kan de capaciteit een flink stuk oplopen tot 600.000 m³.

Een installatie van deze omvang opstarten gaat geleidelijk. Het duurt weken voor het ganse proces van bacteriewerking en bezinking volledig actief is. Maar het resultaat van de zuivering is nu al vrij goed merkbaar. Drinkbaar is het geloosde water nog niet, maar op een schaal van 1 (rioolwater) tot 10 (drinkwater) schat men het resultaat op een 8,5 à 9. Meer info op www.aquiris.be.

5.3. BRUGGELING ALS ÉÉN VAN DE EERSTE ZEEVAARDERS ROND DE WERELD

In 1519 vertrok de Portugees Fernando Magellaan op zeereis met als doel de wereld rond te varen. Minder bekend is dat er op deze tocht vijf Vlamingen meevoeren. Maandenlang zwierven ze langs de baaien en inhammen van Patagonië in Zuid-Amerika op zoek naar een doorgang tussen de Atlantische en Stille Oceaan. Toen ze deze eind 1520 uiteindelijk vonden – later de Straat van Magellaan genoemd - was dit grotendeels te danken aan de Bruggeling Roldan de Argote (ook Roldan van Herregot genoemd).

Marcel van Brussel (een gepassioneerd amateur-historicus) vond hiervoor het bewijs in de Spaanse versie van het logboek van de beroemde wereldreis. Daarin staat dat Roldan de opdracht kreeg om met 12 man in een sloep de omgeving te gaan verkennen. Hij is drie dagen weggebleven en heeft zeker zestig kilometer gevaren en talloze baaien verkend. Uiteindelijk klom hij op een uitgebluste vulkaan en zag hij dat de zeestraat niet doodliep. De bewuste heuvel staat op oude kaarten aangeduid als 'Campana de Roldan'. In de Knack van 14 maart 2007 (pp. 32-35) neemt Dirk Draulans het leven van deze zeevarende Vlaming onder de loep!

5.4. ZEEZOOGDIERENNIEUWS: VERMINKTE BRUINVISSEN SPOELN AAN IN NEDERLAND

Van de 83 dode bruinvissen die sinds januari op de Nederlandse kust zijn aangespoeld, was zeker een kwart ernstig verminkt. Het zijn verse, aan repen gesneden dieren met een dikke speklaag. Volgens het zeebiologisch onderzoeksinstituut NIOZ op Texel zijn het vissers die deze dieren toetakelen met messen. Dat bewijzen de snijsporen en snijtechnieken. Men vindt gevilde en schoon versneden verse karkassen, los gesneden staarten en andere onderdelen.

Zo willen bepaalde vissers het bewijs, dat de beschermde dieren als bijvangst in hun netten terechtkwamen, verdonkeremanen. Men denkt dat de versneden dieren sneller naar de bodem zinken. Niets is minder waar natuurlijk! Ook kadavers spoelen aan op de Nederlandse stranden, vaak tot grote ontsteltenis en ergernis van passanten en recreanten. Waarschijnlijk zijn slechts enkelen hiervoor verantwoordelijk, want sterk op elkaar gelijkende mutilaties spoelen aan in clusters in Zeeland, de Hollandse kust en de Waddeneilanden.

5.5. DOCTORAATSVERDEDIGINGEN

- **Tony Verstraete** behaalde op 2 maart 2007 zijn titel van doctor in de wetenschappen aan de Universiteit Gent (vakgroep Geografie) met het doctoraat: 'The use of remote sensing for coral reef mapping in support of Integrated Coastal Zone Management – A case study in the NW Red Sea'. Het werk toont aan dat teledetectie kan gebruikt worden om koraalriffen te bestuderen en veranderingen op te volgen. Op basis van de verzamelde gegevens werden beleidsondersteunende producten aangemaakt (o.a. een risicokaart en een initieel ontwerpschema voor een marien beschermingsgebied).
- Op 6 april was het de beurt aan **Anouk De Brauwere** van de Vrije Universiteit Brussel (Laboratorium Analytische en Milieuchemie) om haar doctoraat te verdedigen. Om de dynamica van fytoplankton of mengende watermassa's te modelleren bestaan verschillende modelprocedures. Deze worden in het werk van Anouk onder de korrel genomen, aangepast en verbeterd. De onzekerheden worden nu beter ingeschat, met meer accurate schattingen als gevolg. Haar doctoraat heeft als titel: 'A system identification view on two aquatic topics: phytoplankton dynamics and water mass mixing'.
- **Hendrik Gheerardyn** van de afdeling Mariene Biologie (Universiteit Gent) bestudeerde de afgelopen jaren de harpacticoïde kreeftjes die leven op dood koraal uit de tropen en op afgestorven diepzee-koraal uit de Porcupine Seabight, ten westen van Ierland. Organismen uit de diepzee zijn nog maar weinig gekend. Dat geldt zeker voor de minder dan 1 mm grote harpacticoïden: acht op de tien van de aanwezige soorten op het koraalsubstraat bleek nieuw voor de wetenschap! Van de tropische stalen werden 14 nieuwe soorten en vier nieuwe genera beschreven, wat een substantiële bijdrage is tot de kennis van de biodiversiteit van deze groep. Hendrik verdedigt zijn thesis 'Biodiversity and taxonomy of harpacticoid copepods associated with coral substrates of tropics and deep sea' op 20 april 2007 (UGent, Campus De Sterre, S8 – 17.00 uur).

DISCLAIMER

VLIZINE heeft als doel informatie te verstrekken. Eventuele standpunten zijn die van de auteurs en stemmen niet noodzakelijk overeen met die van het VLIZ. Het VLIZ is niet verantwoordelijk voor enige schade opgelopen ten gevolge van foutieve of verkeerd geïnterpreteerde informatie in dit e-zine, noch voor de inhoud van websites waarnaar verwezen wordt. Uw adres opgenomen in onze e-zine rondzendlijst wordt niet aan derden doorgegeven zonder uw toestemming en wordt niet gebruikt voor commerciële doeleinden.

COPYRIGHT

Copyright © 2007 Vlaams Instituut voor de Zee. Delen uit dit e-zine mogen in andere publicaties worden overgenomen, maar uitsluitend met bronvermelding. Deze publicatie mag wel in haar geheel ter kennismaking worden doorgestuurd naar derden.

LID WORDEN VAN HET VLIZ KAN

Meer info vindt u op onze website.

WEBSITE

<http://www.vliz.be>

VLIZ

Vlaams Instituut voor de Zee vzw

Flanders Marine Institute

Wandelaarkaai 7, 8400 Oostende, Belgium

Tel. +32/(0)59 34 21 30

Fax +32/(0)59 34 21 31

<http://www.vliz.be>

